

راهنمای

برنامه‌ریزی بحران در مجتمع‌ها

مجتمع تفریحی

مجتمع تجاری

مجتمع آموزشی

مجتمع ورزشی

مجتمع درمانی

مجتمع صنعتی

مجتمع فرهنگی

مجتمع مسکونی

مجتمع اداری

ویراست اول

A Guide to Site Emergency Planning

First Edition

دکتر غلامرضا پورحیدری

دکتر برهان‌الدین ولدبیگی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۰۴-۲۶۶-۸

ISBN: 978-964-504-266-8



نام کتاب:	راهنمای برنامه‌ریزی بحران در مجتمع‌ها
تألیف:	دکتر غلامرضا پورحیدری - دکتر برهان‌الدین ولدبیک
ویراستار ادبی:	روح‌الله پورحیدری
ناشر:	آر ویج ایرانیان با همکاری انجمن علمی مدیریت بحران ایران
تنظیم و صفحه‌آرایی:	شهرزاد بهیم
طرح جلد:	محمدباقر ثقفی
شمارگان:	۳۰۰۰
تاریخ و نوبت چاپ:	اول - تابستان ۱۳۹۳
بها:	۱۵۰۰۰ تومان

پورحیدری، غلامرضا، ۱۳۴۱-

راهنمای برنامه‌ریزی بحران در مجتمع‌ها A Guide to Site Emergency

Planning؛ غلامرضا پورحیدری، برهان‌الدین ولدبیک.

تهران: آر ویج ایرانیان؛ انجمن علمی مدیریت بحران، ۱۳۹۳.

۱۳۶ص.

۹۷۸-۹۶۴-۵۰۴-۲۶۶-۸: ۹۷۸-۹۶۴-۵۰۴-۲۶۶-۸

فیبیا.

کتابنامه.

مدیریت بحران.

ولدبیک، برهان‌الدین، ۱۳۳۶-

۴۹۹HD/پ ۲۸۴ ۱۳۹۳

۶۵۸/۱۰۵۶

۳۴۹۹۰۹۶

سرشناسه

عنوان و پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

شناسه افزوده

رده‌بندی کنگره

رده‌بندی دویی

شماره کتابخانه ملی

کلیه حقوق اعم از چاپ، تکثیر و نسخه‌برداری برای مؤلف محفوظ است.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

نشانی: تهران، میدان ونک، ابتدای ملاصدرا، ساختمان پژوهشگان، پلاک ۲، طبقه ۲، واحد ۷

پست الکترونیکی: dabin@isadn.ir وبسایت: www.isadn.ir

فهرست مندرجات

۷	مقدمه
---	-------

بخش اول: فرایند برنامه ریزی

۱۳	گام اول: تشکیل تیم بحران
۱۸	گام دوم: شناسایی و تحلیل مخاطرات
۲۱	گام سوم: بررسی و ارزیابی توانمندی
۲۷	گام چهارم: تعیین روش حفظ اسناد و مدارک مهم
۲۹	اجرای برنامه

بخش دوم: برنامه الگو

۳۵	راهنمای «برنامه الگو»
۳۷	فهرست مندرجات برنامه الگو
۳۸	فهرست توزیع و مأموریت
۳۹	راهکارهای عمومی
۳۹	مقدمه
۴۲	تیم بحران مجتمع
۴۷	مرکز کنترل بحران
۴۹	مرکز اطلاع رسانی
۵۰	نقشه مجتمع
۵۱	نقشه تخلیه اضطراری
۵۱	مسیرهای تخلیه و جایگاه های تجمع
۵۲	نمودار پناهگاه
۵۳	فهرست اسناد مهم
۵۴	فهرست منابع و امکانات
۵۷	راهکارهای اختصاصی
۵۷	روش های مواجهه با آتش سوزی و انفجار
۶۳	روش های مواجهه با زمین لرزه

۶۹	روش‌های مواجهه با سیل
۷۵	روش‌های مواجهه با گردباد
۸۱	روش‌های مواجهه با بحران‌های ناشی از مواد خطرناک
۸۷	روش‌های مواجهه با زمستان سخت
۹۱	روش‌های مواجهه با بمب‌گذاری
۱۰۰	روش‌های مواجهه با قطع خدمات
۱۱۱	روش‌های مواجهه با اغتشاش
۱۱۶	روش‌های مواجهه با خشونت
۱۲۵	روش‌های مواجهه با تهاجم دشمن
۱۳۱	اقدامات حیاتی برای از سرگیری فعالیت‌ها
۱۳۲	تعاریف و اختصارات
۱۳۵	منابع مرتبط

مقدمه

با عنایت خداوند متعال، پس از انتشار کتاب برنامه‌ریزی بحران که مورد استقبال گسترده علاقه‌مندان در بخش‌های مختلف جامعه اعم از علمی و اجرایی قرار گرفت، ضرورت تهیه و انتشار راهنمای برنامه‌ریزی بحران در مجتمع‌ها (کتاب حاضر)، که در مجتمع‌های مختلف آموزشی، فرهنگی، تفریحی، مسکونی، اداری، صنعتی، تجاری، درمانی و مراکز دیگر از جمله سرای سالمندان، مراکز بازپروری، زندان‌ها و ... قابل بهره‌برداری باشد، احساس گردید.

برنامه بحران مجتمع

برنامه بحران مجتمع به مفهوم تدابیر و راهکارهای یک مجموعه در برابر بحرانی است که ممکن است با آن روبرو شود. این تدابیر و راهکارها نشان می‌دهند که یک سازمان یا مجموعه چگونه از کارکنان، اموال و دارایی‌های خود حفاظت می‌نماید. تدوین برنامه فرایندی است که در آن وظایف افراد درون مجموعه در شرایط اضطراری و نیز اقدامات حفاظتی لازم‌الاجرا، تعیین خواهند شد. این برنامه باید با برنامه کلان عملیات بحران مصوب دولت همخوانی داشته باشد.

چرا مجتمع‌ها نیازمند برنامه بحران هستند؟

تجربه نشان داده است که وجود یک پاسخ کاملاً مدبرانه و هماهنگ در برابر بحران به پیشگیری از آسیب فردی، خسارات مالی و نیز کاهش سردرگمی کمک می‌نماید. اگر مجموعه‌ای برای مقابله با بحران، چگونگی عملیات پاسخ خود را در قالب یک برنامه تدوین کرده باشد، ممکن است از آن بحران عبور کند. به علاوه، در حین یک بحران گسترده، سازمان‌های امدادگران محلی شدیداً مشغول بوده و احتمال دارد قادر به پاسخگویی فوری به نیازهای یک مجموعه خاص نباشند. در هنگام بحران، هم کارکنان مجموعه و هم مراجعان باید بدانند که برای حفاظت از خود چه اقداماتی را انجام دهند.

درباره این راهنما

این راهنما به کاربران کمک می‌کند که برنامه جامع بحران مجتمع را (چه برای مجموعه‌های کوچک و چه برای مجموعه‌های بزرگ) تدوین نمایند. این کتاب بر پاسخ به یک بحران در آستانه وقوع یا یک بحران در حال وقوع و نیز حفاظت از کارکنان و دارایی‌های مجتمع تأکید می‌کند. در فصل دوم، نمونه‌ای از یک برنامه بحران مجتمع ارائه خواهد شد. برنامه الگو، از اطلاعاتی بهره می‌گیرد که در فرایند تدوین برنامه

جمع‌آوری می‌گردد. برنامه الگو براساس موقعیت‌های مخاطره آمیز موجود در مجتمع سامان‌دهی می‌شود.

ارکان اساسی برنامه بحران مجتمع

در زیر هشت رکن اساسی مرتبط با برنامه بحران مجتمع آمده است. به هنگام تدوین برنامه، کاربر باید به این هشت رکن توجه داشته باشد.

- انتصاب فردی برای اجرای برنامه بحران و رهبری عملیات پاسخ در مجتمع
- انتصاب فردی از هر واحد کاری برای انجام اقدامات حفاظتی و سایر اقدامات مرتبط با اداره بحران
- برپایی ستادی که در آن عملیات پاسخ هماهنگ گردیده و تصمیمات کلیدی گرفته می‌شود.
- انتصاب فردی مشخص برای ارزیابی صحت اطلاعات و اخبار مربوط به بحران و ایجاد هماهنگی برای انتشار آن
- استقرار امکانات ارتباطی و اعلان هشدار کافی
- استقرار روش‌های مناسب برای تخلیه و فراهم نمودن امکانات کافی برای اسکان اضطراری
- استقرار امکانات و ایجاد توانمندی لازم برای ارزیابی و برآورد خسارات
- حفاظت از اسناد مهم.

برای شروع

برای شروع، بهتر است برنامه الگوی ارائه شده در بخش دوم به اختصار مرور شود. این مرور به خواننده کمک می‌کند تا گام‌های فرایند برنامه‌ریزی بخش اول را درک کند. در بخش اول، کاربر اطلاعات ضروری برای تدوین برنامه الگو را از طریق چهار گام زیر جمع‌آوری می‌نماید:

- تشکیل تیم بحران مجتمع
- شناسایی و تحلیل مخاطرات
- بررسی و ارزیابی توانمندی‌ها
- تعیین روش نگهداری از اسناد مهم

قبل از نگارش برنامه بحران مجتمع، بهتر است اقدامات زیر انجام شود:

- طراحی قالب یک برنامه.
 - برنامه طوری طراحی شود که هر بخشی از آن توسط یکی از اعضای تیم تدوین گردد. (با توجه به تجربه و تخصص آنان).
 - قراری برای تکمیل پیش‌نویس گذاشته شود.
 - قراری با هر کدام از اعضا برای بررسی و بازبینی متن پیش‌نویس گذاشته شود.
 - قراری برای بازبینی پیش‌نویس نهایی با همه اعضا گذاشته شود.
- بعد از تصویب نهایی برنامه، آخرین گام، تمرین بر طبق برنامه بحران مجتمع می‌باشد. نارسایی‌های احتمالی برنامه که در انجام مانورها آشکار می‌شود، در بازنگری برنامه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.
- بخش اول با توضیحی راجع به چگونگی اجرای برنامه جدید بحران مجتمع، به پایان می‌رسد.
- در بخش دوم برنامه‌هایی برای اداره بحران‌های مختلف که شامل قسمت‌های عمومی و اختصاصی می‌باشد، به عنوان نمونه آورده شده است.
- لازم به یادآوری است که این برنامه‌ها کاملاً پیشنهادی است و چارچوب کلی برنامه را مشخص می‌کند و می‌تواند متناسب با شرایط اختصاصی هر مجتمع جزئیاتی کاملاً متفاوت داشته باشد.
- در اینجا، از بازخوانی و ارائه پیشنهادات مفید و مناسب آقایان دکتر علیرضا فلاحی، دکتر مهدی نجفی و حسین شریف‌آرا قدردانی به عمل می‌آید.